

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adžyniena ad 9 hadz, ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Bieł. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwoja daražej.
Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Пасьля абнаўленьня Беларускага Нац. Камітэту.

Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні мае ўжо сваю гісторыю і свае заслугі прад беларускім народам. Вось-жа з нагоды ягонага абнаўленьня, якое адбылося 23.V. сёл. году, належа крыху бліжэй пазнаёміць з ім грамадзянства.

Паўстаў гэты Камітэт у 1919 г. з мэтай аб'яднаць і гарманізаваць беларускія грамадскія кірункі, разьвіваць агульна-беларускую народна-грамадскую ідэалёгію і барацьбу за правы беларускага народу прад сільнымі гэтага сьвету.

Ужо з гэтых мэтай Беларускага Нацыянальнага Камітэту відацца, што ён зьяўляецца свайго роду беларускім парламэнтам, соймам, дзе ўсё беларускае жывое і ідэйнае мае свой голас.

Гэткі ягоны характар пацьверджае так-жа і ягоная арганізацыя. У Нац. К-т. усе пэлыя уваходзяць усе культурныя, грамадскія, эканамічныя і палітычныя беларускія арганізацыі праз сваіх прадстаўнікоў-дэлегатаў.

Такі ўжо звычай, пацьверджаны рэгулямінам Нац. К-ту, што ў яго могуць уваходзіць беларускія арганізацыі, якія ня толькі беларускімі зьяўляюцца, але якія такімі зьяўляюцца сваім ідэальным зместам. Такім чынам у склад К-ту могуць ўваходзіць усе бел. грамадскія незалежныя арганізацыі, якія хоць часта між сабой розьняцца палітычнымі і грамадскімі паглядамі, але якія імкнуцца да адной мэты, да поўнай самабытнасьці і незалежнасьці беларускага народу; арганізацыі, кажам, незалежныя; гэта знача такія, якія самі сабой кіруюць, а ня чужацкая на беларускіх землях палітыка.

У Бел. Нац. К-т такім чынам уваходзяць беларусы народнікі і соцыялісты, дэмакраты і корпоралісты, праваслаўныя і каталікі, старэйшыя і студэнты, культурнікі і палітыкі, беспартыйныя грамадскія дзеячы і эканамісты.

Аднак у Бел. Нац. Камітэт не ўваходзяць камуністы і рознай масьці польскія ўгадоўцы. І гэта зразумела. Уся справа ў тым, што, праўду кажучы, камуністаў-беларусаў ня можа быць, бо камунізм фактычны вораг усякай нацыі, а так-жа камуністаў-беларусаў ня можа быць, як незалежна-грамадскай палітычнай арганізацыі, бо ў нашых палітычных варунках кожны беларускі камуніст мусіць быць маскоўскім агентам. Беларусаў камуністаў, як сама-

стойных, грамадска-палітычных дзеячоў, мы яшчэ не спатыкалі. Ясна, што гэткіх Нацыянальны Камітэт прыняць у свой склад ня можа, а каб і прыняў, дык ня меў-бы чаго з імі рабіць, бо-ж Камітэту не аб Маскву йдзе, але аб Беларусь.

Ня прымае Камітэт у свой склад і польскіх ўгадоўцаў. А гэта затым, што дагэтуль сярод іх ня было ані аднаго, які-б — дапусьцім — для добра беларускага народу меў шчырыя пракананыя патрэбы польска-беларускага супрацоўніцтва, але які-б працу сваю ў гэтым кірунку праводзіў шукаючы апоры ня ў польскай палітычнай паліцыі, а ў польскім незалежным грамадзянстве. Гэткіх аднак мы бадай не спатыкалі ў недалёкай мінуўшчыне, гэткіх сусім не спатыкаем і сямьня, бо-ж Ляўкавіч, Кірэўскі, Дарнікоўскі і Сарока — гэта людзі цалком залежныя ад сільных „міра сего“ і не прадстаўляюць ніякай грамадскай думкі. Дык ясна, што з такімі „ідэальнымі“ полёнофіламі Бел. Нац. К-ту не падарозе. Быць можа, што ў будучыні паўстане нейкая беларуская палітычная група, якая разьвязаньня беларуска-польскага пытаньня будзе шукаць у супрацоўніцтве не з паліцыяй, а з нейкай польскай грамадскай групай. Але гэта музыка будучага, покуль што на гэта не заносіцца, ані з боку беларускага, ані польскага, дык і аб прыняцьці ў Беларускай Нацыянальнай Камітэт цяперашніх рознай масьці так званых „полёнофілаў“ ня можа быць і мовы.

Праўда, захаваць чыстым і незалежным ад варожай палітыкі грамадска-палітычны сыцяг Беларускага Нацыянальнага Камітэту нялёгка. Гэта вымагае ад яго шмат чуйнасьці і барацьбы. Аднак, нягледзячы на ўсё, Камітэт беларускі нацыянальна-соцыяльны сыцяг трымае дастойна і высока і гэтак трымаць яго будзе далей.

Апошні гадавы сход новых дэлегатаў — лікам да 30 асоб ад розных арганізацыяў у Бел. Нац. К-т паказаў, што беларускае грамадзянства хутка дасяпае і сьведама супольнымі сіламі пад сыцягам Беларускага Нацыянальнага Камітэту безаглядна вядзе народ беларускі сапраўды да лепшай, сьвятлейшай, незалежнай будучыні.

Беспартыйны Блок Супрацоўніцтва з Урадам і нацыянальнай мьеншаьці ў Польшчы.

Калі жашчэ толкі тварыліся ў Польшчы Беспартыйны Блок Супрацоўніцтва з Урадам, дык арганізатары гэтага палітычнага будыныня хавалі і аб патрэбах нацыянальных мьеншаьцаў; знаходзіліся людзі, якія намаліліся ў гэтым Блоку прадстаўляць і беларусаў. Калі-ж гэты Блок узрос і пацвіў сілу, аб мьеншаьцях там пацалі думаць інакш; беларускай палітыцы там нават і папоску ня было, у выніку чаго заціхлі ў Блоку і халясы казённых беларусаў, што намаліліся там „рэпрэзэнтаваць“ беларускае насьліства, паліменна: Сьцэрба, Сарока, Сыманюшкі і інш.

Гэты Блок — афіцыйна беспартыйны... безпраграмовы. Але дзеля таго, што ён складаецца з польскіх храматска-палітычных груп, дух у гэтым Блоку наскрозь нацыяналістычна-польскі. На гэта дказаў спецыяльна шукаць ня треба, яны відавочныя і нам, беларусам даюцца ў знакі; аб гэтым сьведчыць і наступны факт.

Надвіаць адбыўся сход Нац. Рады польскіх вяліка-абшарніцкіх арганізацыяў, якія аб'яднаўшыся ў Беспартыйны Блок супрацоўнічаюць са стайнікі найбуйнейшага польскага абшарніцтва захавалі і аб нацыянальных мьеншаьцях у Польшчы. Яны ў гэтай справе выдалі воў такую рэзалуцыю:

„Прызнаючы роўнароднась гэтай справы і неабходнась разрозньня тэтыкі ў адносінах да паасобных мьеншаьцаў, Нац. Рода ўважае, што:

a) нацыянальнай мьеншаьці прадусім пав'нны зразумець, што інтарэс Польскага народу і польскае „рацыя стану“ мусіць быць у Польшчы на першым месцы...

b) адначасна павінна зразумець і польскае храматска-палітычнае, што нацыянальнай мьеншаьці ў Польшчы бу-

дуць элемэнтам дадатным толкітэды, калі ў сільнай Польшкай Дзяржаве пабаць свой собскі інтарэс“.

Гэтыя пастулаты польскіх абшарнікаў хіба-ж пакрываюцца з цэлым Беспартыйным Блокам Супрацоўніцтва з Урадам, бо апошні сваёй праграмай ў гэтай справе не абяўляе і ня выступае супроць гэтых пастулатаў паважна, калі не найбоўшай, hrupy swaich sążników.

Дзеля таго, што за сучаснага польскага палітыку зьяўляецца цалком адказным гэты Блок, то хіба-ж адказвае ён і за палітыку h. zw. мьеншаьціоўцу.

Дасіў ані ў гэтым Блоку, ані агулам у Польшчы пытаньня беларускага „німае“; польскія арганізатары ад P.P.S. праз партыі „chłopskiej“, endecyjny aż da Biesp. Bloku Supr. z Uradam, Biełarusau jak nacyi pad Półščaj nie przyznają. Яны ўсё беларусаў уважаюць за этнографічнаю масу, якую можна пратварыць у полскаў.

Маля інакш у Польшчы сталі справу ўкраінскаю, а так-жа і літоўскаю. А дзеля гэтага такіа выдучаю рэзалуцыі з пад шырокага пакрываўла.

Калі-ж гэтыя пастулаты адносіліся да этнографічнай Польшчы, з ім і можна было б згадзіцца, але-ж у сучаснай Польшкай дзяржаве знаходзіцца добры дзесьці міліянаў непалскаў, што жыўць сучаснай масай на этнографічна-ніапальскіх землях, дзе гэтыя „мьеншаьці“ становіць вялізэрную боўшэць насьліства.

Да гэтых „мьеншаьцаў“ такаа праграма зусім не падходзіць, бо яна мьіасцовая, ніапальскае насьліства, якоае становіць у даным краіу боўшэць, робіць падданымі польскага народу.

Да гэтага маілі дадумача сапраўды толкі прыгонна-панскія мазі. —j—

Апалачваньне Праваслаўнай Царквы.

Яшчэ зусім нядаўна Віленскі ўладыка Хвядос быў загадаўшы праз Кансысторыю, каб у Віленскай епархіі ў прыходах пісалі мэтрыкі і вялі дзелаводзтва і пабеларуску. Гэты загад частка маскоўскага духавенства прыняла неахвотна.

Цяпер-жа, гэтымі днямі, той-жа ўладыка Хвядос і такім-жа парадкам даў другі загад, якім касуе свой загад першы і наказвае, каб пісалі ў прыходах мэтрыкі і вялі дзелаводзтва толькі папольску.

Гэтак робіцца ў Віленскай епархіі, дзе архірэй акружаны з усіх бакоў маскалямі, якія дараджаючы яму, стараюцца выслушыцца прад сільнымі „міра сего“.

Але ня менш апалачваецца Праваслаўная Царква і Варшаўскім Сынодальным Выдавецтвам. Аб гэтым публічна сьведчыць „Каталогь книгъ, брошюръ и листовъ Варшавскаго Синодальнаго Склада на 1933-1934 годъ“.

З гэтага каталёгу відаць, што сынодальнае выдавецтва боўш выдае рэлігійных друкаў папольску, як пабеларуску, не гаворачы аб друках парасейска, якія ў гэтым каталёгу займаюць першае месца.

І так: малітвеннікаў праваслаўных выданых папольску тры, а па-

беларуску толькі адзін, падручнікаў да навучаньня Закону Божага выданых папольску аж восем, а пабеларуску — толькі адзін беларуска-славянскі лемантар з першай навукай Закону Божага.

Апрача гэтага выданых ёсьць папольску 25 іншых кніжыц.

З усяго вышэй выяўленага можна судзіць, што маскоўскія кіраўнікі Праваслаўнай Царквы у Польшчы, дасюль утрымліваючы ў царкоўна-рэлігійным жыцьці расейшчыну, гатовы замяніць яе польшчынай, а да справы беларускіх прапаведзяў і навучаньня рэлігіі пабеларуску адносіцца аж занадта няпрыхільна.

Ц—ч.

ГРАМАДЗЯНЕ Усе на ніву культуры! Гдзе няма, — афіанізуйце турткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культурь, а ідзе ўжо заложаныя — узмоцніце ў іх працу!

Bedřich Smetana.

U 50-ja ůhodki śmierci.

„Pisni k srdci, srdcem
— k vlasti“ —

— klič čsl. śpiewackich tawarystwaŭ.

Kažuć, što kali Kalumb pieršy raz pryjechaŭ u Ameryku, dyk znašoŭ užo tam čecha z skrypkaj. U praŭdziwaść hetaha wieryć, peŭna-ż, ciażka. Ale tym nia mienš pryznać treba, što muzykalnaść i piawučaść českaŭ narodu wielmi wialikaja i hetaj swajoj prykmiencie čechi ů wialikaj miery zaŭdźiačwajuć spraŭny chod swajho adradžeńnia. U najciażejšych chwilach swajho nacynanahha zaŭnapadu, u silnych, zdawałasia-b śmiałotnych klaščach germanstwa, česki naród nie pakidaŭ swaje pieśni, pieśniaj pramaŭlaŭ i zdabywaŭ sercy, a sercam imknuŭsia da padniacćia swajho kraju, swaje bačkaŭščyny. I padniatŭ Siahonnia (ad 1918 h.) Čechija, razam z bratniaj staronkaj Sławaččynaj, tworać adnu dziaŭczawu — Čechasławaččynu.

Ad pryrody zdolny da śpiewaŭ česki naród musiŭ mieć hodnych ślabie pawadyroŭ u muzycy. I jon ich mieŭ. Adnym z najwialikšych, a mo-ža nawat i najwialikšych českim mistram tonaŭ byŭ B. Smetana, 50-ja ůhodki śmierci katoraha celaja adrodźanaja Čechasławaččyna światkuje sioleta z nadzwyczajnaj uračystaściu. — Ohto ů taki byŭ B. Smetana i što jon zrabiŭ?

B. Smetana radziŭsia 2 sakawika 1824 h. U rewalucyjnym 1848 h. braŭ čynny udział, a pa złamańni paŭstańnia musiŭ uciekać z Čechi i żyć na emihracyi aŭ da 70-tych hadoŭ min. stahodździa. Na emihracyi (u Śwecyi) B. Smetana i zaŭyŭ jak wirtuoz-pianist, kapelmistr i wučyciel. Adradźenski ruch u kraju klikaŭ adnak B. S-nu na bačkaŭščynu, u stalicu Prahu, dzie užo ů 1866 h. była wystaŭlena błasmiertnaja opera Smetany „Pradadźienaja zaručnica“ („Prodaná nevěsta“), jakaja z časam zdabyła sabie prawa hramadzkaści na scenach usiaho kul-

Mimachodem treba zaznać, što słowy da hetaj opery (hetak zwana je libretto) napisaŭ wydatny česki dziejać, žurnalist i piśmieńnik Karel Sa-

*) Pieśniaj k sercu, sercam k bačkaŭščynie.

bina, zasudžany paśla hramadzki (českim) sudom na wyhańnie z kraju za wykrytaje supracuńnictwa jaho z austryjackaj palityčnaj palicyjaj, zakwalifikawanaje nazwanym sudom jak nacyjanalnaja zdrada. Zasudžany K. Sabina prysudu padparadkawaŭsia, z kraju wysiaŭsia i pamior u zabyćcinu čużynie. — Hetak kulturny naród pastupaje z tymi, chto suproć swajho narodu ůstupaje ů zmowu z čużackaj siłaj i hetak pastupaje mužny prawinilec, kali naród winu jamu dakaŭzał —

U hetym-ža 1866 h. B. Smetana stanowicca kapelmistram Českej Opery ů Prazie, addajučysia ůsiocela dašaj pracy nad českej muzykaj. Ale los B. S-ny byŭ strašny nad usiaka je paniaćcie: užo ů 1874 h. jon raptam hłochnie. Ci-ż možna ůjawić sabie štości bolš strašna je dla muzyki, jak strata słuchoŭ? B. Smetana jaho straciŭ u časie, kali jakraz, zdawałasia, byŭ u najbolšaj siłie twaryć nowyja nieśmialotnyja rečy — i straciŭ na zaŭsiody. Twaryć adnak nie pakinuŭ: adsunuŭšysia ad publičnaŭ žyćcia ů damowaje zacišša swajho złacia, jon dalej pracawaŭ jak kompozytar, układaŭ rad dašych operaŭ, stwaryŭ cudoŭny prosta cykl 6 cloch symfoničnych poemataŭ, jak „Vltava“, „Vyšehrad“, „Z českyh hajů a luhů“ i inš., pad ahlunym nazowam „Má vlast“ — Maja bačkaŭščyna...

Ale niamilaserny los praśleduje B. Smetanu dalej. Hłuchaść była tolki pačatkam strašnaŭhha kanca. Uśio pierażyta je — udary moralnyja i chroničnyja niastačy materyjalnyja, kruhaŭ je žabroctwa bačkaŭ i niemahčymaść pryści im z pomačču, swajo ůlasna je ůbostwa, śmierć najmilejšaha dziciaci, doŭhaha chwaroŭa i śmierć žonki, biazupynny boj z ludźmi warožymi ů halinie mastactwa, urešcie kalectwa hłuchaści i świedamaść, što heta hłuchaść jość tolki pačatkawym abjawam niaŭchilna nabližajučysia chwaroŭy možu, — usio heta zdolna zlamieć čaławieka z pieršabytnymi železnymi nerwami. A što ů hawaryć ab natyry tak čulaŭ, tak kwolaŭ, jak natura mistr B. Smetany? I jon nia wytrymaŭ;

Apošni ja dni žyćcia swajho prawioŭ B. Smetana ů domie warjataŭ u Prazie, dzie i dakončyŭ swaje ciarpieńni dnia 12 traŭnia 1884 h. — 50 hadoŭ tamu nazad.

Smetana pamior, ale Smetana i żywie ů swaich błasmiertnych two-

Babskija zababony na Bielarusi.

Babskija zababony! Nie, jany nia babskija, ale praŭdziwiej kažuć, jany mužčynskija zababony. My ich nazyjajem tolki babskimi, bo nam mužčynam niejak stydna daćch pryznaćca. Hetaja zababona ad nas mužčyn wyšli napeŭna, a my ůsiu biadu skida jem na babaŭ i zawlom mužčynskija zababony babskimi zababonami.

Nam zdajecca, što zababony maleńkaja reč. My ab zababonach naj-časćiej haworym žartam. Ale nam hetak zdajecca tolki! Bo zababon wialikaja reč. Z zababonam treba nam wostra zmahacca. Zababony adhrywajuć waŭnuju rol u žyćci ludzkim, nia tolki paasobnych ludziej, ale i cel-nych narodaŭ. Zababony niazar wykli-kaŭ wialikija wojny, prywodzili na ludziej mnohija niaśčasći. Zababony ůstrymliwali cywilizacyju i postup ludz-kaści. Dy maŭ čaho durnoha rabili kali ludzi dzieŭla „babskich zababonaŭ“? Ab hetym usim i napisać ciażka. Mo-ža najbolšaja moc u zababonach dyk heta taja budzie, što ludzi achwotna ů ich wierać i z usiej siły trymajucca

rach, u operach (aprača ůspomnienaj „Pradanaŭ zaručnicy“): „Brandenburg ů Čechi“ (1866), „Dalibor“ (1868), „Libuše“ (1881), „Dzwie ůdawy“ (1874), „Pacalunak“ (1876), „Tajnica“ (1878), „Čartowa ściana“ (1882) i časć „Vio-ly“; żywie ů symfoničnych tworach, żywie ů kwartetach, u pieśniach, mno- hija z katorych siahonnia stalisia da- słoŭna narodnaj majemaściu.

Nia dziwa dzieŭla taho, što siolet- ni jubilej ůhodkaŭ śmierci B. Smeta- ny staŭsia dla čechaŭ usiehaŭnym światam. Daŭčajemsia da hetaha świata i my, bielarusy, kloniačy ho- ŭtaŭ prad pamiatkaj Wialikaha B. Sme- tany! — Narodna je śpieŭna je baha- cie i našaha narodu napeŭna nia ůstu- paje swaječasnamu bahaćciu českamu. Čakajemo tolki swajho, bielarskaha Smetany, što ů nialepšych našych wa- runkach, praniknuty luboŭju da pieśni našaj, patraŭby joŭ dastacca ů serca Narodu; čakajemo našaha Smeta- ny, što pieśniaj rodnaj budziŭ by ska- mienicje u wiekowym śnie sercy ŭa- tul, pakul jany nie skaŭchnucca, pakul nie nawiernucca da rodnaj Bie- laruś. Bačkaŭščyny, pakul nie prywiaduć jaje da žyćcia wolnaha i niezaležnaha!

Č a k a j e m l . .

A. K.

ich. I hetak wielmi časta ludzi pa- wodle zababonaŭ swaich pastupajuć. Kab nie hawaryć tut doŭha ab rozna- ha sortu zababonach, ja ůspomniu tolki — i to koracieńka — ab adnym najwialikšym zababonie ů našym na- rodzie Bielarskim. Hetym zababonom budzie toje, što Bielarusy stydajuca, a mo-ža bajacca malicca pabielarsku. Dohetul jašče na Bielarusi redka chto molicca pabielarsku. Nu i ciapier, skažecie-ż mnie, mileńkija moje lud- čyki, ci-ż heta nia hlupy babski zaba- bon dla Bielaruśa malicca papolsku, abo parasijsku, ale nie pabielarsku! Bielarus u chacie swajej żywie pabie- larsku. Žonka, dzieci, swajaki, su- siedzi — ůsie żywuć pabielarsku. A jak tolki datkniecca Bielarus sprawy malitwy, tady ů jaho ůsio idzie daha- ry nahami. Tutaka zababon całkom nławolić Bielaruśa. Ty jamu tady choć koŭ na hawie čašy, ale jon malicca papolsku, abo parasijsku — nie pie- rastaje. A hetak u nas być nie pawin- na. Bielarus pawinien malicca pabie- larsku! Dziakujućy hetkam wialika- mu zababonu ů našym narodzie, Bie- larusy ů žyćci swaim relihiyjnym asta- lisia daloka, daloka ad druhich ludziej, na świecie.

Heta było daŭno, daŭno — što ů Kitai ani chto nia jeŭ piečanaŭ abo waranaŭ parasiaciny. Heta byŭ u ich taki zababon. Tysiačami hadoŭ kitajcy jeli tolki syruju parasiacinu. Aŭ adna- ho razu świnia aparasiłasia ů niejkaŭhha kitajca. Parasiaty byli tłustyja, stroj- nyja — jak liny. Zdaryłasia, što niej- k u skoraści haspadar heny pašoŭ u ho- rad za intarsami. U hetym časie do- ma, jaho synok, chłapčuk-žeŭžyk pa- šoŭ haspadaryć da parasiat u chleŭ i tam zakinuŭ ahoŭ Razhareŭsia pa- žar i świnia z parasiatami ů chlawie tam zhaŭela. Tady heny sprytny chłap- čuk pašoŭ pa paŭžaryšcy ahladać toje stoje. Jon znajšoŭ tam papiečanyja parasiaty. Spiraŭ jon datknuŭsia da ich tolki adnym swaim palcam i sk- orańka abližaŭ jaho. Jon tut, žeŭžyk, zasmakawaŭ u piečanaŭ parasiacinie. Druhi raz jon śmieŭ datknuŭsia da parasiaciny i na hety raz adwaliŭ jaje ůžo ładny kusoček. Adrazu hlynuŭ jaho. Za trecim razam užo poŭnaj huboj heny chłapčuk apiataŭ piečanu- ju parasiacinu. U hetym časie jakraz bačka chłapca henaha wirtaŭsia z miesta i zastaŭ syna swajho nad pie-

Wincuk Adwaŭny.

Chłapiec

P O W I E Ś Ć .

IV. Z i m a .

Toj hod była wielmi ciażkaja zima; adpawia- daŭ saŭsim nazowam miesiacaŭ: śniežaŭ byŭ śniežny, studzieŭ — strašenna zimny, a luty byŭ „luty“, bo smaliŭ zimnym, wostrym wietram, jak ahniom.

Z samaj wosieni marozik skawaŭ ziamlu na bubien, a ludzi ůtaptali, ukačali kołami i ůtaŭkli darohi, jak tok. Tady paŭnočny wiecier — barej dźmuchaŭ na ůsiu Bielaruś: pasypaŭsia drobny le- dziany doŭdžyk; zlamla zrazu aśliza, ale zara ad maroziku źledzianela, — dyk woś zrabiłasia taka- ja ślizhaŭka — haŭledź, što ludzi i koni walalisia i mnohija kalečylisia strašenna. Narešcie razhula- lasia bielarskaja miacielica: bielaja pialonka laħla na ziamlu j pačala pušeć, hrubieć, i skora zraŭna- waŭ na paloch ůzhorki z dalinami. Daŭšy maľuju pieradyšku, kab ludzi mahli aswoicca i prywyknuć da zimy, miacielica zahudziela iznoŭ: zaświštaŭ wiecier, zakručiu pa paloch klubami śniehu i ra- schadziŭsia — razhulaŭsia... pierš miacielicaj, pośle wichrom, a ůrešcie buraj, aŭ zdawałasia, što i kan- ca jamu nia budzie!

Na Zamkawaj wulicy, u miastečku Zawalacy, sfarmawaŭsia doŭhi śniežny wał, jak by horny lan- cuh, pierarezany wuzkimi pierarywami i hlybokimi jarami. Daroha, što adwieku jšła Zamkawaj wul- icaj, ciapier zahubilaŭsia saŭsim: padarożniki pośle tajej bury daremna prabawali prabicca starym śla- cham — treba było wyciaħiwać nazad sanki z koŭ- mi i šukać abjezdu. Daroha pajšła ů procki: prah- nanaja z wulicy, tulałasia pa harodach i zahumieŭ- niać; časam pierakradałasia pamiež chat u mia- stečka, ale, napatkaŭšy niepasilnuju pieraškodu — hurbu śniehu, roŭnuju z chataj — zawaračywała iznoŭ na harody i, hetak bludziac, aŭ kala żydoŭ- skaj baŭnicy ůwachodziła na rynek.

Chata staroha dziadźki, Alaksandry Matusewi- ča, była tak zawlejena śnieham, što ůstaŭšy rana, haspadary nie mahli anijak wyleźci na dwor. Šča- ŭciem, wonkawija dźwiery adčynialisia ů ślaredzinu

i drowy byli ů zapasie ů sieniach, dyk možna by- lo żyć.

— Pryniasi-ż ty, stary, wady: treba pamycca i jeści waryć, — skamandawaŭ mužů staraja An- tola, jak źleŭla z paścieli.

— Sama ty pryniasi — adburknuŭ siardžita Alaksandra: — pahladzi, što na dware: świeta Bo- ŭzaha nia widać, nia čuwać...

Antola ůskinuŭ na sianie niejki bałachon i pajšła nadwor, ale, — ledź adčyniŭla dźwiery — tak i achnuŭla i zahałasiła:

— A, Božačka moj, Božačka! heta-ż my pra- pali: nas tut nichto nia znajdzie j nichto nie para- tuje — my tut tak i pamrom i żywyja zasypimsia. Što-ż my tut rabić budziem?

— Čicha ty, krykucha, papałochaješ dzialej! Niachaj sabie śpiać; a ty słuchaj mianie i zara wa- ry jeści: pakul pamirać, pierš najadziomsia. — Alak- sandra staŭ kamandawać, jak pałkoŭnik.

— A skul-ža ja wady waźmu? — pytałasia Antola.

— Śnieh — nie piasok, zrobim i wadu.

Woś, zapaliŭšy ů piecy, pačali tapić śnieh: akazałasia, što na harščok wady treba było piera- tapić wialiki achopak śniehu. Tak „narabili“ wady, nawaryli jeży i Alaksandra, paśniedaŭšy i nakuryŭ- šysia, pajšoŭ dłuhać u śniehu tunel. Najhorš było toje, što nia było kudy padzieć skapanaha śniehu: probawaŭ Alaksandra tapić śnieh haračaj wadoj, ale raschod byŭ wialiki, a karyšć malaŭja.

— Musić wajna budzie, — kazaŭ dziadźka, wiarnuŭšysia z tunelu.

— Čamu, adkul ty znaješ? — pytałasia Antola.

— Bo i tahdy, jak ižoŭ prancuz na Maskwu, byli takija śniehi, marazy i miacielicy. Moŭ dzieŭ pakazwaŭ, što prancuzy mierzili, bywaŭ, jak muchi. Prybiažyć, kaža, taki prancuzik u chatu, a, kaža, — tonieŭki i chudzieŭki, jak rozačka, noŭki prosta ptušynyja, a sam čornieŭki jak žydzianiotka — ka- ŭža, zamachaje rukami, dy ůsio niešto, jak paŭ- doŭsku: „Majste, majsie! Fruja...“ a sam jak sla- dzić kala piecy nakortački, dyk i kaput!... Skolki ich hetak namarnawałasia! tolki adnaho našy muž- čyny adclorli śnieham, a baby niejak tam wychu- chali i adahreli. Jon pośle i ů łapciach chadziŭ i hawaryŭ panašamu: ja sam jaho kryšku pomniu. Našy baby znajšli jamu marmazelku i aŭanili, jak treba: woś hena Zoška Dajsiejka — jahonaja ůnuč-

ka, bo j jon nazywaŭsia, kaža, Dajsiej... Dziŭnaja reč, što żydoŭskaja hutarka padobna da prancuskaj i da ůsich zahranicnych: tahdy żydy na wajnie do- bra zarabiali ad prancuzaŭ, bo našy nie mahli z imi zhawarycca, a żydy „her—her“ izhawaryłisia!

Tak razwaŭajućy z žonkaj i sam z soboju, Alaksandra nakuryŭ poŭnuju chatu dymu. Ale tre- ba było dalej kapać tunel; dy rabota jšła niaspor- na: tolki padwiečar ubačyŭ Boży świat i wielmi dździwiŭsia, bo ůwidzieŭ pierad soboju Tamaša Pia- trowiča, katory raskopywaŭ śnieh na dźwie starany i prawodziŭ wializarny roŭ — kanawu prosta na jahonuju chatu.

— Dziakuj, susiedzie, za ratunak, a ja dumaŭ što prapadziom tut.

Alaksandra z radaściŭ patros ruku Tamašu. I było za što dziakawać: hurba była roŭnaja z cha- taj i zawałiła ůsio padworka; dyk woś Tamaš pra- cawaŭ tut z samaha rańnia. U ślabie, praŭda, jon nia mieŭ wialikaj raboty, bo ani chata, ani budyn- ki nia byli krepka zawiejeny, ale ů Matusewičaŭ zaŭsiody zawaławaŭ, a ciapier dyk i patym taho! Woś Tamaš pierš prakapaŭsia da ichnaha humna i chlawaj; nakarmiŭ i napaiŭ byŭla, a pośle staŭ ratawać samych. Pryšłosia jamu pracawać adnamu, bo susiedzi żyli woddaŭ i koŭny mieŭ dośić raboty kala swaich budynkaŭ. Tut Matusewič z Piotrowi- čam pataptalisia, pačali i padziwiliŭsia z zimy i sa śniehu, dy pajšli damoŭ, bo ůžo źwiečareŭla. Alak- sandra, zhorbiŭšysia i stohnućy, paskrabaŭsia praz tunel nazad da chaty. A inšyja i saŭsim nia wyla- zili na dwor: bałazie kamora była na miejscy, a śnieh nawučylisia pierahaniać na wadu; dy zre- ŭta — sien i byli wialikija...

A studzieŭ byŭ jašče horšy: praŭda, miacie- lica ścichaŭ, śnieh ułohsia, zrabiłasia charoŭaja sannaja, ale ad Kaled pašli traskućyja marozy. Samyja najstarejšyja ludzi nia pomnili takich ma- rozaŭ. Na dware zajmaŭ duch čaławieku; ścinaŭ- sia wada ů wladry, pakul baba niešla sa studni; dyj skora i ů studniach pawymiarzale. Treba było biehać pa wadu aŭ da Watačanki, sto pry takich marozach i hlybokich śniehoch nia było sprawaŭ zawidnaj. Dyk pa wadu chadziŭli najčasćiej muž- čyny.

Najhoršy adnak-ža byŭ luty: da marozaŭ da- ŭčuŭliŭsia častyja bury; iznoŭ papsaweliŭsia darohi, — choć ty z chaty nia wylaŭ! Uzdymaliŭsia takija mia-

żanaj parasiacinaj. Bačka pačaju syna bić i nadtaż mocna za hetki hrech. Bo byu wialiki zababon u Kitajcau jeści pieczanuju parasiacinu. Jak jon śmieć narušyć heny stary zababon u narodzie Kitajskim! Ale chutka susiedzi ab usim hetym dawiedalisia i kali ū ich świni parasilisia, to jany sumysłu chlawy swaje padpaliwali, kab pośle prabawać pieczanaj parasiaciny. I hetak pamaleńku ūsie Kitajcy pośle prywykli da świnyh piačonkaŭ. Ci heta ūsie było praŭdaj, ci nie — maŭaja sprawa. Ale hety przykład pakazywaje nam wielmi dobra ūsiu siłu ludzkoŭ zababonu.

Naš bielaruski zababon, kab tolki malicca papolsku, abo parasiejsku, a nikoli pabielaruskę, jość krychu podobny da henaha kitajskaha zababonu. My Bielarusy, doŭhimi wiakami żyli to z rasiejcami, to z palakami. My nahladalisia i prysłuchwalisia, jak henya našy susiedzi malilisia. Uhladajučysia na ludziej, my pakrysie zabywalisia pabielaruskę malicca. Čas prachodził i nam ciapier zdajecca, što malicca možna tolki papolsku, abo parasiejsku, ale nijak i nikoli pabielaruskę. Hetkija paradki ū nas ciapier na Bielarusi inačaj nazwać nia možna, jak tolki adzin wialiki babski zababon. Bo ū my ūsie dobra wiedajem, što nam pabielaruskę malicca možna i na t treba. Na duży mnie robicca niejaki dziuna i sumna i žalasna, kali ja baču, što my Bielarusy, u dwacatym wieku, jašče dahetel majem u narodzie hetaki wialiki i škodny naš babski zababon, što my nia molimsia pabielaruskę. Dla nas Bielarusau nastupiła wialikaja para ciapieraka pračnucca i atraščisja choć z hetaha zababonu, a tady bracca za čystku i ad druhich jašče bolšych zababonaŭ u našym narodzie.

W. D—a.

Centralny Urad Biel. Instytutu H. i Kult. pawiedamlaje ūsiech siabroŭ, što jość NOWYJA ZNAČKI INSTYTUTU ū canie 50 hr. za štukę z pierasytkaj (przy bolšaj kolkaści). Wypiswajučy znački, treba prysłać brošy ū Centralu Instytutu, (Zawalnaja 1), pawiedamlajučy adnačasna, skolki značok wysłać mužčynskich, a skolki žanočych (žanočyja z špil-kaj, jak broška).

Da wiedama haładajučych

Kamisia Pomačy Haładajučym Bielarusam przy redakcyi „Samapomač“ pradożyła prymu umotywowanych i pačwierdżonych (hladi kamunikat Komisji ū „Bielaruskaj Krynicy“ Nr. 22) prośbaŭ ab dapamozie da dnia 15 čerwienia 1934 h.

(—) J. Paźniak (—) A. Stepowič
Staršynia Komisji Sekretar.
Wilnia 3.VI 1934 h.

Z gazet.

Čym jany zajmajuca.

„Ślach Moładzi“ (5 (65) stol. h.) u artykule „Bielarus pawinten pracawać pieradusim dla Bielarusi“, padaje cikaŭyja wiestki ab „pracy“ adnej nibyto bielaruskaj studenskiej arhanizacyi. Dziela toho, što šyrejšaje hraničystwa pawinna wiedać ab hensj „pracy“, cikaŭejšaje miesca z uspomnienaha artykulu źmiaščajem tut dasłoŭna.

„Korporacyja „Skarynija“ — čytajem tam — dzialujučy swajej orjentacyi na Polšč, maie dostup da wučnioŭskaje bielaruskaje moładzi, siarod katoraj, zamieist pahłyblañnia bielaruskaha ducha, prawodzić toje, što siarod polskaje moładziorobić „Lehjon Młodych“, a imienna — zakładaie „Straż Przednią“, jakoj aplakujecca polski ūrad i metaj jakoj jość haładawanie dobrych pišudžykaŭ. U Wil. b. Bielaruskaj Himnazii „Straż Przednią“ załażyli Müller i inšyja siabry „Skarynii“: — jasna, što jana wladzie bielaruskiju moładz u toj ci inšy sposab da spolonizawannia.

Pieršaj pracaj publičnej „Straży Przedniaj“ Wil. Biel Himnazii źjaŭlajecca, nie blaz pomačy „Skarynčykaŭ“, pierakład z polskaje mowy na bielaruskiju kniżycy ab Marš. J. Piłsudskim, jakaja nładaŭna wyšla ū Wilni. Fakthety wymoŭna samzasiabiehawora.

Dalej, siabry „Skarynii“ witajuć polonizatarau bielaruskaje wioski i li-čać heta sabie za honar. Było heta 25.III.1934 h. ū Wilni, u Małoj Miestawaj zali, dzie siabra „Skarynii“ Kałodka žumna (i papolskul — Z.) witaŭ „Zjazd Kół Młodzieży Wielejskiej ziemi Wileńskiej“.

Znajem jašče da toho hałuncoŭ „Skarynii“, jakija siabie ūweżaŭca za „polakow bieloruskiego pochodzenia.“

Hetaha jašče świet nikoli nia čuŭ, a „Skarynija“ adnak takich uzha-
wala...

Nu i dakacilisial

Z.

Z Bałtyckaha ū Čornaje mora praz Bielarus

Hazety padajuć wiestku, što Bielaruskaja Akademia Nawuk u Mien-sku wyznačyła spasiarod siabie kami-siju dziela geolohičnaha absledawa-

nia basejnoŭ rek Zach. Dźwiny, Bia-reziny i Łowaci, z metaj pabudawań-nia tut kanału, jaki lučyŭ-by wodnym ślacham Bałtyckaje mora z Čornym.

Nacyjanalistyčnyja arhanizacyi ū Radawaj Bielarusi.

Hazeta „Русское Слово“ padaje: U Sawieckaj Bielarusi kamunistyčnyja ūlady wykryli nacyjanalistyčnyju arhanizacyju. Heta arhanizacyja mieła swaje addziely wa ūsiech haradoch ūschod-niaj Bielarusi. Centr arhanizacyi byu u Miensku. Kamunisty wykryli hetu arhanizacyju podstupam, przy pomačy prawakatarau. Z przyčyny hetaj adby-lisia wa ūsiej Sawieckaj Bielarusi ma-sawyja aryšty. U Miensku aryštalali kala sotni čaławiek; aryštoŭwajuć stu-

dentaŭ i siabraŭ Kompartyi. U Mien-skę G.P.U. dakanala surowaj rewizii, padčas jakoj byccam znojdzieny špis addzielaŭ hetaj tajnaj arhanizacyi. Kolkiarystawanych ludziej, — hazeta nie padaje, wyjeśniajučy, što sawieckaje ūlada hety fakt trymaie ū wialikim sakrecie, przy čym aryštoŭwuje nawet i za hutarki, hanlačyja paustancaŭ.

Aryštoŭwajuć zapadozraných u hetaj sprawie starejšych i moładz — ad 50 da 18 hadoŭ.

Pašla wybaraŭ u haradzkija rady ū Zachodniaj Bielarusi.

Wybary ū haradzkija samaŭrady ū h. zw. prawincyjanalnych miasteč-kach wa ūsiej Polščy i ū našym Krai adbylisia ū niadzielu 27 traŭnia s. h. Aficyjalnaje polskaje presawaje ahien-stwa „PAT“, apawiaščajučy ab wyni-kach wybaraŭ u našym Krai, asabliwa ū Nawahradčynie, špiarša padała i nacyjanalny skład radnych. Pašla ad-nak polskaja presa ab hetym zamoŭkla.

Woš-ža, jak nas informujuć našy korespondenty, adziny front „Komite-tu Obywatelskiego Bloku Gospodarče-go“ — heta Be-Be-kaŭskija „potiom-

kinskija dieriewni“. Bo faktyčna spra-wa pradstaŭlajecca inakš; przykladam hetak: miastečka N — 12 radnych. Hałasawańnia nia bylo. Haspadarčy Blok zabiraje ūsie mandaty biez kon-kurencyi. U rezultacie ū haradzkuju radu ūwachodzić: 6 żydoŭ sionistaŭ, 4 bielarusoŭ nacyjanalistaŭ, 1 polski endek i 1 sapraŭdny be-bek.

Hetak prajšli wybary ū Nawahrad-čynie, dzie nia bylo hałasawańnia, he-tak mienš-bolš i tam, dzie byli biela-ruskija špiski, wystaŭlenyja asobna.

Pašla dziaŭžaŭnaha pierawarotu ū Łatwii.

Pašla dziaŭžaŭnaha pierawarotu ū Łatwii nastupiła źmiena i ū adnosi-nach da nacyjanalnych mienšasćiaŭ.

Nowy ūrad, idučy za kličam swaj-ho staršyni Ulmanisa, što „Łatwija dla Łatyšoŭ“, skasawaŭ školnyja addziely nacyjanalnych mienšasćiaŭ przy mini-sterstwie ašwiety; staršyniu bielaruskaha addzielu hram. Pihuleŭskaha aryš-tawaŭ i hety addziel, razam z inšymi, ūklučyŭ u ahalny školny departament

Kiraŭnikom hetaha departamentu naz-načany dasiulešni dyrektar dziaŭžaŭ-naj bielaruskaj himnazii ū Dźwinsku ks. Čamans, łatyš.

Polskaja nacyjanalistyčnaja presa ūžo kryčyć ratunku ū strachu, kab nacyjanalistyčny łatwijski ūrad nie paŭstrymaŭ razhonu dziejaści pol-skaj tam arhanizacyi, jakaja robiačy swaju rabotu apalačyŭaje i bielarusoŭ katalikoŭ.

Japonija źbirajecca wajawać.

U 1935 h. kančajecca termin dahawo-ru miž Japonijaj, Anhlijaj i Amerykaj, jaki ūstanaŭlaŭ dasiulešnja zbrojnyja siły hetych dziaŭžaŭ na mory. Ciapier

Japonija damahajecca pabolszańnia ja-je marskoj siły. Widać, źbirajecca wa-jawać.

cielicy, što na Hramnicy (takoje waźnaje świateł!) ledź para miastečkowych babulak dalezła da kaś cioła. Hanula Jakubicha ūsiožtyki dajšła, ale jdučy z kaścioła z nowaj hramnicaj, ledź dušoj nie zahawieła. Ledź pośle adciorał śnieham admarožanyja ruki i nohi. Tolki Tamaš Piatrowič, zakaliŭšysia z moładu, nie bajaŭsia marozu: jon i wadu nasiŭ, i bydła dahladaŭ i ū młyn ježdziŭ, i nikoli jamu ničoha nijakaha nie zdaratašia, — tolki kuryŭ tahdy krapče, bo kazaŭ — ad hetaha ciaplej robicca. Užo ciapier i Maryla nie zalila mužza za papiarosy.

Hałodnyja waŭki stali padbiracca pad Zawalaku i pužać pałachliwych. Skora adnak i samyja śmiełyja stali bajacca, jak waŭki zahryžli na dero-zie zabruščaha dzieda, a pośle kania i żyda, što wioz stielacy z Murawanki; a pośle ūziali z Zam-kawaj wulicy dwuch sabak. Druhija ludzi kazali, što nie adnaho żyda, ale „cełych plać.“ A Antola Matusewičyha, Alaksandraŭna žonka, hawaryła: „Maje mileńkija, ūžo musić budzie kaniec świetu, bo, jak my wiedajem, waŭki plać żydoŭ zarezali. A skolki bylo jošče, jak my nia wiedajem, dyk i saŭsim nima wiedama?“

Suchi tresk pokajučych biarwieńniaŭ napaŭ-niaŭ žacham małych žeužykaŭ, što doŭhimi zima-wymi wiečarami tullilisia da piecy. Ciopłaja pieć, a przy joj tak nazywana „lažanka“ — heta zimo-ju najmilejšaja dabradzieja i adziny ratunek na Bielarusi. Tam doŭhimi wiečarami baby i dziaŭča-ty wladuć ručnuju rabotu, dzieci hulajuć i špiać. Tam plajucca našy staradaŭnyja bielaruskija pieś-ni, katorych krasa i przyhošč pierawyšaje ūsie nawamodnaje i nalotnje. Tam budzicca ū dzieciej pieršaje cikaŭasć i fantazija: jak z rukawa syplac-ca daščipnyja žarty, cikaŭyja zahadki, wiasiołyja, ci žalosnyja, abo nawet strašnyja baśni. Tam ūlaś-nie Wincus, pranlaty strašennaj postacaj waŭkała-ca, ci waŭkaluda, ci mładziedzia z žaleznyimi pa-zurami, bredziŭ (šaciŭ) uwa śnie, zrywaŭsia ūnočy z paścieli, kryčaŭ, ci plakaŭ, abo cełuju noć śmia-jaŭsia, bačučy praz son, jak bałamuciŭsia durny Janka z razumnymi bratami. A ciotka Maryla ūmie-ła bajeć wielmi cikaŭa: bywała, jak paćnie, dyk i pieŭni praplejuć, a jana skončyć nia moža. Win-cus tak lubiŭ słuhać baśni, što zabywaŭsia ab wiečery, i ab hulni, i ab śnie, i ab usim na świcie.

A maroz traščeŭ dalej, a dzieci ličyli lysych. Bo treba wiedać, što na dwanacatym lysym ma-

roz musiŭ zdacca. Adnak trudna było znaćci dwa-naccać saŭsim lysych. Skolki, bywała, lysyja praz zimę nacierpiaccał bo ličyli ich čuć nia kožny dzień i ū kožnaj chacie. „Arhanisty lysy — ma-roz treść!“ — pačynaŭ Wincus, ale nia moh daličycca i da dziesiaci i durnaja Wikta wiedała, što arha-nisty lysy i što dziaŭdka Alaksandra Matusewič tak-ža lysy, ale ūžo dalej abrywalašia. A Kastus Jure-wič naličaŭ poŭny tuzien: tolki ū wielmi špišaŭsia i niekatorych lysych loŭka ūstaŭlaŭ pa dwa, abo i pa try razy, abo nawet i kudłatych przyličaŭ da lysych, kab tolki na swaim pastawić Adzin raz przyličyŭ da lysych i ciotku Antolu — prosta joj ū wočy, bo jakraz przyjšła tahdy ū hości. „Ach ty, biazstydniki! — kryčała Antola: — Boha ty nie bałš-sia. Pačakaj ty: skažu ja bačku.“ — „Ciotačka, mileńkaje, daruj! — prasiŭ Kastus: — ja pamylili-sia. Ale ja dumaŭ, što ciotka i sapraŭdy kryšku lysaja.“ Heta ūžo pierajšlo praz mieru: Antola tak rassstroŭšasja, što aź zaplakała Umiašalašia ū heta samaje Maryla: przykazała Kastusiu pacalawać ciot-ku ū ruku i pastawiła biazstydnika na kaleni. Kas-tus pierš zaplakaŭ, a pośle zaśmiajaŭsia. A ūstaŭšy z kaleniaŭ skazaŭ: „Ciotka Antola ūsiožtyki lysaja!“

A maroz traščeŭ i traščeŭ. Pierastali dzieci lysych ličyć, bo woš padychodziła lutaŭa biada pad chatu i lezła ū samuju nawet chatu — brakawała ū chatach droŭ: pieć styhła, zub na zub nie papa-daŭ... dzieci, pasinleŭšy, siadzieli ū kažuchoch na piecy i nie mahli sahracca. Na t ūžo i dziaŭdka-hoład staŭ zakradacca ū miastečka: nawet niekato-ryja bahaciejšyja haspadary, što mieli koniaŭ i da-woli zbožża, siadzieli ū zimnych chatach i biaz chleba. U spakajniejšuju pahodu młyny byli zawa-leny ziarniom, ale brakawała wady. U zamkawym młynie, katory zaŭsiody byŭ bahaty na wadu, čech „Pstrykun“ padniaŭ platu za moliwa: miaščanie klali jaho na čym świet stajć; klali, ale maloli i jašče dzialakawali Bohu i Pstrykun, bo „hoład — nia ciotka“. Usie ūzdychali da wiasny, ale wiasna wielmi apaźniłasia.

Hanulina i Marylina skoła, z przyčyny wostraj zimy, pierarywalašia niekalki rozoŭ. Biada zahla-dała i ū ichnuju chatu, a maroz taksama zakradaŭ-sia za pieć. Tolki-ž Tamaš baraniŭsia stojka, jak čaławiek zapašliwy, doŭha zmahaŭsia z marozam: mieŭ zaŭsiody z wosleni wieliki zapas pukoŭ i aleš-niku. Adnak sioleta ledź daciahnuŭ da zapustaŭ: a

tut maroz z miacielicaj nia wypuskaŭ čaławieka z chaty, dyk koŭ u Tamaša byŭ z wosleni pradadzie-ny. Pryšlosia spalić uwieś plot ad wulicy. A pośle mahutnyja plečy Tamaša pieramahli niedostatak, choć kazionny les pačynaŭsia za try wiarsty ad miastečka.

Z chlebam taksama było trudnawata, dyk i Wincusiu przyšlosia dobrańka spaścicca. Pahledała na jaho Hanula z trywohaju ū sercy: hładziła i pia-ćciła, ale chłaplec cianleŭ, bialeŭ i sochnuŭ. Radzi-lisia Hanula ū Maryli: ci nia dać chłapcu ū Wialik-im Poście jeści z małakom? Ale Maryla prosta ūzburyłasia na heta: „Stydašsia, kazała, ab hetym hawaryć, taki ūžo wialiki chłaplec — moža wypa-ćcić, kali zachoć!“ I Wincus paściŭ „suchim pa-stom“, bo takija čwiordyja zakony z dzieda-pradzieda panawali tady na Bielarusi. Nia tak adnak-ža ciapleŭ chłaplec ad pastuŭ, jak ad choładaŭ, katoraha wielmi bajaŭsia. U hoładzie namahaŭ sa-bie chlebam, z katorym nikoli nie razlučaŭsia, a pośle — bulbačkaj, jak chleba nia stała; a ū cho-ladzie hreŭsia kažuškom, z katotym prosta zrośsia, — ale ciapier i kažušok nie pamahaŭ.

I saŭsim heta nładaŭnyja časy, ale aź nia wlierycca...

Nikoli wiasna nia była tak pažadana, jak u hetym niaščasnym hołdzie, i nikoli jana tak nie paźniłasia. Adnak-ža woš nareščie zima pačala nia-dužać: ūžo ad pačatku sakawika pačala pacieć i plakać, a na św. Kazimiera tak zaświaciła jasnae soniejka i tak łaskawa zaśmiajałasia, što ūsie ska-zali: „wiasna idzie, wiasna budzie!“ Adnak-ža zima jašče doŭha nie zdawałasia: jašče časam traščeła pa nočach marcowym marozikam, dy ranicaj pad-sypała śniažkom, a nawet raz, razhulaŭšysia, wy-puściła z za pazuchi apoŭniuju marcowuju miacie-licu: sypała śnieham, pośle biełymi krupami, a na-reščie daždžom, bo ūžo wyčarpała ūsie zimowyja zapasy... Paŭdzionnje sonca žadała uwieś raniešni śniažok; zima plakała ūsimi strechami, ūsimi hoły-mi hałuziami na sumnych drewach: ślozy lilisia cur-kom i... zima zdalašia. Užo nawet warony karkali na jeiny adchod; saroiki kiwali joj doŭhimi chwa-stami, špaki świstali na jaje i dymni. A jak zaŭ-ranki poŭnym choram zapiejali hrozm wiaś-le, hymn radaści i pieramohi, zima pačala ūciakać z cełym bahažom — z marozam, z lodam i za śnieham — i ničto jaje nie žaleŭ.

Roznyja wiestki.

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Padziei ũ Zbaražynie. U Zbaražskim paw.(Haliččyna) dnia 23 traŭnia sioleta padčas kananičnaj wzytacyi biskupa a. Iwana Bučki zdaryŭsia sumny wypadak, jak i polskija hazety apiswajuć hetak:

„Kananičnaja wzytacyja biskupa a. Bučki trywaje ũ Tarnopalskim wajawodztwie ad 18 traŭnia s. h. Dnia 23 traŭnia sialanskaja banderyja (koŭnica — red.), što asystawala biskupu ad siała da siała, abkidała kamieŭniami miascowaaha kamandanta KOP-u. Šwadron KOP-u, chutka nadbiehšy, u abaronie aficera swajho kamandanta, razahnaŭ banderyju“.

Hetak apiswajuć henaje zdareńnie polskija hazety.

Ukrainskija hazety padajućy pieradruk z polskich hazet u hetaj sprawie, dadajuć, što palicyja i žandarmeryja ũ Zbaražskim paw. prawodzić rewizii i śledztwa.

Z POLŠČY.

Sialanskaje ŭwiata. Polskija „chłopskija“ partyi Siomuchu vybrali za ŭwiata hetak zwanaje „Ludowe“. U henaje ŭwiata nazwanyja partyi, taksama jak socyjalisty i ahaŭam robotniki i traŭnia, demonstrujuć swaju salidarnaść. Sioleta henaje „ludowaje“ ŭwiata ũ ŭwiatki Siomuchi adbyłasia dawoli paważna. Demonstrantaŭ naličwajuć na dziesiatki tysiać.

Hetyja partyi, što ładzić na Siomuchu demonstracyi, da Be Be nie naležać i adnosiacca da jaho wielmi niaprychilna.

Dastaŭ raka. Hazety padajuć, što sučasny paleski, a prad tym nawahradzki wajawode paŭkoŭnik Kostek-Biernacki dastaŭ na hod zwalnienie z wojska, dzieła taho, što zachwareŭ na raka.

Staryja 20-cizłotki z dataj 1 sakaŭika 1926 h. i 1 wieraśnia 1929 h. buduć prymacca tolki da dnia 30 čerwienia siol. h. Ad hetaha dnia nazwanyja banknoty traciać siłu.

Z ZAHRANICY.

Saara. Saara — heta niewialikaja abšaram, ale bahataja kraina, na hranicy pamit Niamieččynaj i Francyjaj. Nasielnictwa tam skrož niamieckaje. Ale Francyja pašla sušwetnaj wajny dabilasia taho, što abšar Saary da 1935 h. byŭ addany pad uprawu Lih Narodaŭ. Ab tym-ža, kudy zachoda miascowaaje nasielnictwa naležać pašla 1935 h., maje wyrašć hałasawańnie. Woš-ža Francyja damahajecca, kab Niamieččyna zahwarantawała amnestyju ŭsim žycharam Saary, kali-b jaje pašla plebiscytu pryłučyli da Niamieččyny i tolki tady zhadžajecca na wyznačenie terminu samoha plebiscytu (hałasawańnia). Niamieččyna damahajecca wyznačenie plebiscytu blaz nijakich harancyjaŭ. Ušlo heta razam uziataje wielmi dražnić adnych i druhich, a jość hałas ŭžo, što „Saara — heta bočka porachu“.

Niaadaŭna tam u kapalniach wuhla pakrali wažnyja dakumanty. Z pryčyny hetaj francuskaja presa damahajecca zaniaćcia Saary francuskim wojskam. Słowam, tam spor nie maŭ i maje jon wyrašćca plebiscytam hałasawańniem.

Zajšli ũ nierat — ni ŭžad ni ŭpierad. Hetak možna bylo-b scharakteryzawać pałaženie na hetak zwanaj konferencyi razbrajeńnia, jakaja hetymi jakraz dniami „radzić“ ũ Żenewie. Ušla biada ũ tym, što na hetaj konferencyi kožny chacieŭ-by razbroić susieda, a sam — jašče bolš uzbroidca. Mnoha chłopatu sučasnaj „razbrojnej“ konferencyi narabiŭ i sawiecki kamisar Litwinaŭ, jak i padaŭ swoj prajekt „umiratawańnia“, jak i zwodzićca ũ kancy kancaŭ da taho, kab Sawiety mahli mieć zapeŭnienuju pomać z Eŭropy, na wypadak kali im (balšawikom) staniecca za horača z boku Japonii, Kitaju i neahŭŭ na ŭschodzie. A da hetaha idzie...

Pahadziliŭsia mitrapality rasiejska prawasłaŭnaj carkwy na emihracyi — Antonij (u Bielhradzie) i Jewłohij (u Paryży). Sprečka pamit imi ũ swaim časie pierajšla nawat da anafiemy, a

ušio za toje, što Jewłohij na niejki čas byŭ padparadkawušysja maskoŭskamu „mjestoblustitieliu“ Sierhiju, a Antonij hetkaje padparadkawanie adkynuŭ. Čiapier Jewłohij przyŭnaŭ prawilnym stanowišča mitr. Antonija i chutka chiba buduć zwolnieny ad anafiemy. — Za ŭsim hetym stajać mamenty palityčnyja, ab katorych tymčasam nie haworycca.

Z KRAJU.

Skupliwać koni ũ wojska buduć u Ašmianie 9 i 10 lipienia. Pryhodnyja da hetaha koni (lehčanyja) i kabyly ad 3-ch hadoŭ ad 6-ch hadoŭ i nie starejšyja 6—8 hadoŭ. Na torh adnak buduć dapuščany tolki tyja koni, jakich abhľadzić komisija napierad. Heta komisija ũ roznych punktach Kraju pačala ŭžo swaju pracu.

Archeolohičnyja raskopki ũ Zašwiru. Zašwir — niewialikaje miastečka paložanaje na bierazie wiadamaha woziera Šwir, ad jakoha atrymała i swoj nazoŭ. U apošnich dnich m-ca traŭnia siol. h. Zašwir zasłyŭ z taho, što pry raskopcy kurhanaŭ, paložanych pamit samym miastečkam i wozieram, byli znojdzienyja wielmi cennyja dla nawuki astatki pa kurhannych mohilkach. U kurhanoch znachodziacca hra-by padwojnyja: palenyja i škieletowyja. Pradmiety znojdzienyja pry hra-boch pakazwajuć, što naležać jany da VII—XII wiakoŭ. Pamit inšym znojdzieny tuť niekalki čekanaŭ, nažoŭ, bronzawych branzaletaŭ, zapinki i... rybackaja snaść.

Hetkich i padobnych kurhanaŭ na abšary Wilenščyny i Nawahradčyny naličwajuć kela 200. Rejestruje ich byccam Archeolohičny Muzej pry Wilenskim Uniwersytecie, ale usio znojdzienaje pry raskopkach, kali tolki maje jakujuś wartaść, adsyłajuć čamuści... u Wařawu. — Kali-ž končycca heta „apleka“ nad našym Krajem? A bylo-b ŭžo jeje chiba dosyć.

Z WILNI.

Biełaruskaja pieśnia praz Wilenskaje radyjo. U aŭtorak 12 h. m. a hadz. 5 min. 15 paabiedzie z Wilenskaha radyja buduće nadawacca koncerty biełaruskaj pieśni pad kiraŭnictwam wiadamaha rehienta Ryhora Šy r m y.

Prahrama koncertu nastupnaja:
1) „Dy lacieli husaŭki,“ (Wiasielnaja), harm. L. Rahoŭskaha.
2) „Zielon haj,“ (W.—Hrynki, Waŭkawyskaha pawietu). Harm. K. Hałkoŭskaha.
3) „Ci świat, ci świataje,“ harm. K. Hałkoŭskaha.
4) „Dy chto, dy chto pa ciomnym lesie hukaje,“ (Wiasielnaja, stracie. Wialejski paw.), harm. K. Hałkoŭskaha.
5) „A ũ lesie, lesie,“ (Wałacobnaje), harm. Nikolskaha.
6) „Pirapioika,“ (Žniŭnaja, Dzišnien. p.), A. Hrečanina.
7) „Oj-pjana ja, pjana,“ (w. Strašawa, kala Haradka Bielastockaha), harm. H. Hałkoŭskaha.
8) „Oj da-ža, Boža,“ (w. Šakuny. Pružanskaha paw. harm. K. Hałkoŭskaha.
9) „Išoŭ rajok,“ (Dažynki, Dzišnienki paw.) harm. Hrečanina.
10) „Nia stoj kalina,“ harm. M. Rawienskaha.

Świata pieśni. U min. niadziele 3. h. m. ũ Wilni bylo naładžana „Świata pieśni“ Na publičnych wystupieńniach niekalkich paasobnych i spa-łučanych choreŭ, naturalna, pierawažali pieśni polskija, ale najbolš badaŭ ŭsim padabalasia naša biełaruskaja „Lawonicha“, nažał — papsawanaŭ ũ wymowie.

Padziaka.

Centralny Urad Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury hetym wyražaje swaju padziaku hram. M. Pieciuklewiču za takija rečy, achwiarawanyja im u muzej BIHIK:

1. Piačatka „Rada Słuččyny Biełaruskaj Narodnaj Respubliki“.
2. Piačatka: „Blok Wyborczy Mniejszości Narodowych w Polsce“.
3. Piačatka: „Biełaruskaj Centralny Abjadnany Wybarny Kamitet“.
4. Ručnik starawierski z Brasłaŭščyny.
5. Rukawicy z Brasłaŭščyny.
6. Pajas z Balbinawa ũ Łatwii,

Polskija „kulturtregiery“ ziemia-robstwa i šwinawodztwa ũ Zach. Biełarusi.

Wialejski paw. Usialak polskaja palityka padychodzić da našaha sialanskaha narodu, kab abminuŭšy biełaruskaju intelihencyju, addzalić jaje ad narodu i hetak zabrać pad swajo wylučnaje kiraŭnictwa sialanskaje nasielnictwa Kraju. Padychodzićca da našaha narodu, polskija „kulturtregiery“ chwalecca polskaj kulturaj, polskaj tradycynaj tolerancyjaj, nu i swajoj biezhrańničnaj „dab-ratoj.“ Jany ŭščiaž ćwierdzić, što jany i tolki jany adny pryniešli i niasuć biełaruskam kulturu.

Praŭda, jany zanadta starejucca pryščapić biełaruskamu sialanstwu swaju kulturu. Ale-ž i našaje sialanstwa nie dzikaje plemia, a ũ niekatorych halinach maje wyjšesju kulturu ad hetych „kulturtregieraŭ.“

Pany „kulturtregiery“ prapotywejuć čiapier ścieżynku da biełaruskaj duży praz ziemiarnobstwa; zakładajuć „kułki rolničyja“ i tam wučać haspadaryć i šwiniej hadawać. Ale i hetaj darohaj dabicca da duży biełaruskaha sialanstwa nie mohuć, bo na pieršym ustupie ašmiašajucca. Prykładaŭ doŭha šukać nie treba, jany časta i husta bywajuć. Woš dwa apošnja z adnaje tolki wakolicy.

U siało Zadubieńie, Krywickaj hm. niejak z wiasny pryjechali „kulturtregiery“ zakładać kułko rolniče. Adzin kazaŭ, što jon aŭ niejki waja-wodzki instruktor ci inspektor ziemiarnobstwa, a druhi przyznawaŭsia, što jon ahranom. Sialanie zacikawiliŭsia, zyjšliŭsia i chacieli pačuć radu, jak lepš arać, dzie, što, kali i jak siejać. Ale „kulturtregiery“ ab hetym musć i hawaryć nie ŭmiejuć; jany hawaryli ab Polščy, ab „žondzie“, pra čynoŭnikaŭ i radzili brać przyklady z żydoŭ. Pry hetym nahawarwali, kab zasna-wać u hetaj wioscy „kułka.“ **Praŭda,** zdajecca zasnawali, ale z jaho nikomu karyści nijakaj.

Druhoje zdareńnie bylo ũ wioscy Jackawičach, Budslaŭskaj hm. Tam pan wučyciel zasnawaŭ „kułka rolni-če“ i chacieŭ zaniacca šwinahadoŭlaj. U „kułka“ kupili zamieŭt šwinki parsiučka (bo nie paznali kuplajućy), kupili dla hetaj parsiučka-šwinki ũ aptecy lakerstwa, kab jon-jana paspla-šała być „macioraj,“ zamowili repara-daktara, z haspadarom katoraha i dru-himi siabrami „kułka“ padziailiŭsia budućymi parasiatem i čakali rezultataŭ. Ale hetych rezultataŭ nie bylo. Tady pačali dašukwacca pryčyny i jeje znašli: — kuplena ja na rasplod šwinka nie byla šwinkaj, bo heta byŭ nutrančyk—parsiučok.

Bywajuć pamylki i na ich naš sialanin wialikaj ŭwahł nie zwaročwa-je, ale kali ũ „kułku rolničym“ nie mohuć adroźnić parsiučka ad šwinki, dyk z hetaha biełaruskaja wioska šmiajecca.

Dyk woš chto i woš jak u biełaruskich siolach „žyryć“ ziemiarnob-skuju kulturu. A biełaruskija ahrano-my biezh pracy.

Sprawaj pažyrańnia ziemiarnobskaj kultury pawinny zaniacca biełaruskija fachowcy, bo čužyncy, nie wledajućy warunkaŭ i nie znajućy psychiki našaha sialanstwa, swaim niazručnymi padychodami da sprawy ašmiašajuc i samuju sprawu. **Sielanin.**

Ab našym жыццi.

Морач, Нясвіскага пав. Вялізарная наша вёска, мае больш 200 хат, жыхароў каля 2000 асоб, живеца ў нашай вёсцы вельмі дрэнна. Гаспадарачкі дробныя: ма-ла нават і такіх гаспадарчак, што маюць па 3 з палавінай дзесяцінаў

7. Pajas z Wałožynskaha pawietu
8. Fihurka dzierawianaŭ (narod-naja ražba).
9. Stary dakumant na perhaminie.
10. Kniška metryčnaja z XVIII stahodździa,
11. 3 pradmiety hančarskaha wy-rabu,
12. Etnohrafičnyja fatahrofii.

Pišmy z wioski.

зямлі, ёсьць такія, што і пабудавашча няма дзе, ёсьць сем'і і без-зямельныя.

Упярод, як былі заробкі, ды можна было пасьвіць скаціну ў ле-се і мела наша вёска вялікі сэрві-тут, сяк-так жылося. Чяпер зар-боткаў няма ніякіх, пасьвіць скаці-ну па лесе забаранілі, а сэрвітут зьліквідавалі, за што трэба выпла-чываць, дык стварылася такое па-лажэньне, што хоць жывы ўзямлю-лезь.

Ня глядзячы нм ўсё гэта, сэ-вэстратары за падаткі цягнуць усё, што толькі можна. Паліцыя надта зорка сьлядзіць, каб ня было „бес-парадкаў“; ходзіць па вёсцы, да ўсяго прыглядаецца, выпытвае і аб-усім усё піша і піша. Суд сроге судзіць за „кражу“ дроў у лесе, а свайго лесу ў нас няма. Даюцца моцна нам у знакі і пагранічнікі.

Морачанскі.

Сялянская цяжба.

Дзя т ла в а, Наваградзкага пав. Прышла вясна, а з ёй і страшная галеча ў сялянскім жыцці, Неда-род леташні пазбавіў многіх сялян сёлета і насеньня. На давяршэньне гэтай галіты сыплюцца з „ужэндув“ наказы плаціць падаткі, а пасля і „упомненні“, за якія сэквэстрата-ры апрача падаткаў зыскаваюць па-пайтара злота.

Сяляне падаткаў і за „упомнень-ні“ плаціць ня маюць чым, дык сэ-квэстратары апісваюць што могуць выстаўляюць на ліцытацыю. Бы-ваюць і такія здарэньні, што хочучь зыскаваць падаткі пайторна, а як селянін тычне пад нос квіт, што заплаціў падатак, дык тады тлума-чаць віной канцэлярскай недаклад-насьці. Дык сяляне, хавайце і бера-жэце квіты.

Разам з гэтым усім шырыцца ў нас і крадзеж. Паліцыя зладзеж-у няк злавіць ня можа. А крадуць дык амаль кожную ноч; крадуць усё, што папала: сала, хлеб, палат-но і г. п.

Гэнае сумнае зьявішча паказ-вае, што народ упадае моральна і жыццё ў краі заходзіць у нейкі сыляпы і цёмны зывалак. Дзеля гэ-тага трэба больш свабоды і пра-стору для сьвятла, каб спыніць сваваю цемру і бяспраўя.

Сьлёзнавокі.

Шукае новай „ор‘ента-цы“ ці манэўруе?

У „Бел. Працы“ № 5 у арт. „I да полёнафільства трэба падхо-дзіць ідэйна“, спатыкаем гэткую за-цёмку: Вельмі характэрна, што А. Луцкевіч і яго адваліўшыся дыкта-тарскі штаб, калі верыць ходзячым чуткам, сяньня ўжо намагаецца на-вязаць зносіны з яшчэ так нядаўна і безаглядна ім змаганым Літва-фільствам“. Вось жа, А. Луцкевіч, да впошняга часу галава польска-беларускай угоды, для якой ён вы-ракса нават і беларускасьці („białorusin-polak!“), а нядаўна „zgotot-nie pogreblony“ Астроўскім, надта магчыма, што сяньня шукае новай „ор‘ентацы“, ад чаго ён вялікі гэ-стра. Але так-жа магчыма, што гэ-нае шуканьне зносінаў з Літвіна-мі — калі яно ёсьць — гэта звы-чайны манэўр, каб змусіць дагэту-ляшніх яго хлебадаўцаў быць да яго прыхільнейшымі, бо ён, бачы-це — вун куды можа пайсьці.

KATALOG biełaruskich knižak na žadańnie wysyłajecca **DARMA.**

Adresawać: Biełaruskaja Kni-harnia „PAHONIA“
Wilnia, Zawalnaja 1—1.
